

- *Економіко-правові ризики та можливості реалізації Угоди про асоціацію з ЄС (доповідач — член-кореспондент НАПрН України В.А. Устименко)*
- *Новітні люмінесцентні матеріали: фундаментальні властивості, біомедичні та технічні застосування (доповідач — член-кореспондент НАН України Ю.В. Малюкін)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 11 жовтня 2017 року

На засіданні Президії НАН України 11 жовтня 2017 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України члена-кореспондента НАПрН України **Володимира Анатолійовича Устименка** про економіко-правові ризики та можливості реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (стенограму див. с. 14).

У доповіді було наголошено, що за час, який минув з моменту прийняття Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, актуалізувалася необхідність з'ясувати і попередньо оцінити результати реалізації положень Угоди. Певні успіхи є, але вони не надто масштабні, про що свідчать незадовільна динаміка показників імпорту та експорту товарів між Україною та ЄС у бік зростання імпорту, зниження прямих інвестицій тощо. Статистичні дані показують, що є певні економіко-правові фактори, які стримують вельми потужний потенціал Угоди в частині розвитку зони вільної торгівлі. Серед них: низька продуктивність законотворчої роботи з імплементації правових актів ЄС до законодавства України; зміна соціально-економічного стану, пов'язана з анексією Криму і окупацією окремих районів сходу країни; низький рівень відкритості для вітчизняних суб'єктів господарювання ринків збуту на території ЄС; незавершеність та неефективність судової реформи як інституціональної основи гарантування прав і законних інтересів іноземних та вітчизняних суб'єктів господарювання; наявність деяких положень Угоди, реалізація яких створює певні ризики для національних економічних інтересів.

В обговоренні доповіді взяли участь перший віце-президент НАН України академік НАН України А.Г. Наумовець, Голова Вищого Господарського Суду України Б.Ю. Львов, президент Українського союзу промисловців і підприємців А.К. Кінах, віце-президент Торгово-промислової палати України С.О. Свистіль, директор Державної установи «Інститут еко-

Доповідь члена-кореспондента НАПрН України Володимира Анатолійовича Устименка

номіки та прогнозування НАН України» академік НАН України В.М. Геєць, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтєв, завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України академік НАН України А.Г. Білоус, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків, віце-президент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік НАН України С.І. Пирожков.

Президія НАН України зазначила, що у доповіді та виступах під час її обговорення порушено гострі проблеми економіко-правового розвитку України в контексті її інтеграції у міжнародні економічні процеси та приєднання до європейських інституціональних утворень, які постали в процесі практичної реалізації Угоди. Їх вирішення потребує певного коригування заходів з імплементації Угоди на 2018–2020 рр., що створить нові можливості для суб'єктів і мінімізує можливі економічні втрати.

Наголошувалося, що формування стратегічних пріоритетів держави у сфері євроінтеграції, визначення методів та засобів забезпечення національних економічних інтересів у процесі реалізації Угоди вимагає від НАН України концептуального опрацювання цієї проблеми. Тому Секція суспільних і гуманітарних наук

та Відділення економіки НАН України мають забезпечити наукове обґрунтування і супроводження заходів державної економічної політики, спрямованої на реалізацію Угоди. Було висловлено думку, що робота в цьому напрямі має бути перенесена в площину підготовки конкретних рекомендацій безпосередньо в інтересах відповідних міністерств і відомств у постійній тісній співпраці з ними, а також сподівання, що відповідні пропозиції Академії будуть належним чином сприйняті органами державної влади і розробки учених реально сприятимуть реалізації Угоди з ЄС.

* * *

Далі учасники засідання заслухали і обговорили наукову доповідь заступника директора Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України члена-кореспондента НАН України **Юрія Вікторовича Малюкіна**, присвячену новітнім люмінесцентним матеріалам, їх фундаментальним властивостям, біомедичним і технічним застосуванням (див. с. 28).

Актуальність досліджень люмінесцентних матеріалів на основі нанодисперсних неорганічних та органічних сполук з контрольованою структурою, складом, фізичними, біологічними властивостями пов'язана з тим, що наноструктуровані нанодисперсні люмінесцентні матеріали можуть мати нові фізичні та хімічні властивості і демонструвати нові явища при переході від макро- до наноструктур. Нанотехнології можуть забезпечити ефективні та економічні способи одержання люмінесцентних і сцинтиляційних матеріалів з керованими наперед заданими властивостями. Це відкриває перспективу створення абсолютно нових матеріалів та пристроїв, у тому числі технічного і біомедичного призначення. Зокрема, біологічна активність, яку проявляють більшість з отриманих наноматеріалів, дає змогу використовувати їх як флуоресцентні мітки для живих клітин і біологічних об'єктів, розробляти на їх основі лікарські засоби для зниження рівня (або, навпаки, генерації) активних форм кисню в організмі людини та посилення дії вже відомих лікарських препаратів.

Серед люмінесцентних наноматеріалів особливе місце посідають органічні нанокластери, до яких належать міцели і ліпосоми поверхнево-активних речовин, доповані люмінесцентними маркерами, молекулярні агрегати (J-агрегати), кон'юговані полімери тощо. J-агрегати мають унікальні екситонні властивості і перспективні як люмінесцентні маркери для використання у фотоніці, біології та медицині.

Науковці Інституту сцинтиляційних матеріалів (ІСМА) НАН України синтезували широке коло нанодисперсних матеріалів і дослідили механізми формування їх люмінесценції. Зокрема, досягнуто значне посилення екситонної люмінесценції J-агрегатів завдяки взаємодії з плазмонними резонансами металічних наночастинок, що розширює можливості їх застосування. Уперше досліджено процеси транспорту та накопичення кисню в нанокристалах діоксиду церію і показано їх залежність від розміру нанокристалів і типу домішкових іонів, а також можливість використання таких нанокристалів для детектування активних форм кисню. Отримано композиційні матеріали на основі пористих матриць з діоксиду кремнію з введеними в них нанокристаллами селеніду цинку з температурно стабільною люмінесценцією. Створено композитні сцинтиляційні матеріали на основі нанопористих SiO_2 -матриць та органічних сцинтиляторів, світловихід яких є порівнянним зі світловиходом комерційних пластмасових сцинтиляторів.

Розроблено композити на основі неорганічної наночастинок та органічних молекул-фотосенсибілізаторів і показано перспективність їх застосування у рентгеностимульованій фотодинамічній терапії онкозахворювань. Отримано нанокристали мезопористого карбонату кальцію і показано перспективність їх застосування як «платформи» для локальної доставки лікарських засобів у зону ураження.

Завдяки плідній співпраці в галузі тестування наноматеріалів з такими установами НАН України, як Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького, Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного, Інститут проблем кріобі-

Доповідь члена-кореспондента НАН України Юрія Вікторовича Малюкіна

ології і кріомедицини, а також з Інститутом медичної радіології ім. С.П. Григор'єва та Інститутом проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України, Харківським національним медичним університетом, Харківською державною зооветеринарною академією, встановлено селективне накопичення нанокристалів зі спеціальними властивостями в стовбурових ракових клітинах. Завдяки цьому спостерігається інгібування росту пухлин, встановлено потужні радіопротекторні властивості нанокристалів та їх інсуліноподібну дію. Розроблено нові препарати для лікування патологій великої рогатої худоби, що виявили позитивний ефект у перинатології, мамології, гінекології та андрології. Отримані результати свідчать про високий потенціал застосування нанодисперсних матеріалів як складових лікарських засобів нового покоління, а також для інших потреб біології, медицини і нанобіотехнологій. Створені нові лікарські препарати успішно проходять тестування у лікувальних закладах Харкова та в новітніх технологіях зооветеринарії.

Про високий рівень наукових досліджень та розробок ІСМА НАН України в галузі нанодисперсних матеріалів свідчить присудження науковцям Інституту Державної премії в галузі науки і техніки, 6 премій Президента України, 3 премій Верховної Ради України,

3 стипендій Харківської обласної державної адміністрації, стипендії Президента України, 2 стипендій НАН України. За результатами цих досліджень молоді науковці Інституту в останні роки захистили 1 докторську та 10 кандидатських дисертацій.

В обговоренні доповіді взяли участь перший віце-президент НАН України академік НАН України А.Г. Наумовець, директор Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України академік НАН України А.М. Гольцев, головний науковий співробітник Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України член-кореспондент НАН України М.Я. Валах, завідувач відділу Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України член-кореспондент НАН України М.Я. Співак, академік-секретар Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України, заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України академік НАН України Л.М. Лобанов, голова Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України академік НАН України В.П. Семиноженко, завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України академік НАН України А.Г. Білоус, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків, віце-президент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України, директор Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко, почесний директор Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України академік НАН України В.Д. Походенко.

Президія НАН України відзначила високий рівень досліджень і важливість подальшого розвитку технологій отримання нанодисперсних люмінесцентних матеріалів для технічних та біомедичних застосувань в ІСМА НАН України і доручила керівництву Інституту організувати експериментальну ділянку для відпрацювання сталих технологій одержання нанодисперсних метеріалів різного призначення з можливістю масштабування цих технологій

в умовах вітчизняної хімічної та фармацевтичної промисловості і забезпечити проведення контрольних експериментів та організацію дрібносерійного виробництва нанодисперсних матеріалів. Крім того, слід поглибити співпрацю з установами НАН України, НАМН України, НААН України та провідними підприємствами фармацевтичної промисловості України з метою пошуку потенційних споживачів розробок Інституту.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- ухвалили рішення про оголошення конкурсу на заміщення посади керівника Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України;
- затвердили оновлені Положення і склад Комітету наукової термінології при Президії НАН України та визначили його базову установу;
- підтримали клопотання про представлення до нагородження відзнаками Верховної Ради України працівників Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України з нагоди 90-річчя від часу заснування установи;
- рекомендували кандидатуру завідувача лабораторії Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України доктора фізико-математичних наук С.Н. Волкова до нагородження Грамотою Верховної Ради України за багатолітню плідну працю вченого біофізика і педагога.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- доктора економічних наук **Соловійова В'ячеслава Павловича** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»;
- кандидата філософських наук **Самчука Романа Володимировича** на посаді ученого секретаря Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України;
- кандидата історичних наук **Жабіна Сергія Олександровича** на посаді ученого секретаря Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України».

Погоджено кандидатуру:

- доктора фізико-математичних наук **Долбина Олександра Вітольдовича** на посаду завідувача відділу теплових властивостей молекулярних кристалів Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України;

- доктора біологічних наук **Білана Павла Володимировича** на посаду завідувача відділу молекулярної біофізики Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України;

- доктора біологічних наук **Войтенко Нани Володимирівни** на посаду завідувача відділу сенсорної сигналізації Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України;

- доктора медичних наук **Левашова Михайла Івановича** на посаду завідувача відділу клінічної фізіології сполучної тканини Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України;

- доктора біологічних наук **Лук'янець Олени Олександрівни** на посаду завідувача відділу біофізики іонних каналів Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України;

- доктора медичних наук **Портниченко Алли Георгіївни** на посаду завідувача відділу з вивчення гіпоксичних станів Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- ученого секретаря Сектору спеціальних робіт Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата фізико-математичних наук **Жирка Юрія Івановича** за багатолітню плідну працю в апараті Президії НАН України, вагомі здобутки у науково-організаційній роботі та особистий внесок у координацію виконання проектів спеціальних програм НАН України;

- заступника директора Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, доктора хімічних наук **Соловійова Сергія Олександровича** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи;

- провідного наукового співробітника Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, доктора хімічних наук **Посудієвського Олега Юліївича** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- віце-президента НАН України, директора Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, академіка НАН України **Кощечка Вячеслава Григоровича** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- заступника директора з наукової роботи Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Фельдмана Геннадія Михайловича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога, вагоми особистий внесок у розвиток фундаментальних досліджень у галузі математики та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- заступника директора з наукової роботи Інституту монокристалів НАН України члена-кореспондента НАН України **Толмачова Олександра Володимировича** за багаторічну плідну наукову і науково-організаційну діяльність, вагомі творчі здобутки та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів у галузі матеріалознавства;

- завідувача відділу Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, доктора хімічних наук **Колотілова Сергія Володимировича** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

Відзнакою НАН України «Талант, натхнення, праця» нагороджено:

- старшого наукового співробітника Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, голову Ради молодих учених Інституту, кандидата хімічних наук **Кириєнка Павла Івановича** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи;

- старшого наукового співробітника Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України, кандидата хімічних наук **Щербань Наталію Дмитрівну** за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

Подякою НАН України відзначено:

- головного наукового співробітника Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України доктора

технічних наук **Прокопенка Георгія Івановича** за багатолітню невтомну працю вченого — дослідника фізики ультразвукової обробки поверхні металів та вагомі творчі здобутки в галузі створення на її основі новітніх технологій і пристроїв підвищення фізико-механічних і функціональних властивостей конструкційних матеріалів;

- завідувача відділу Інституту ядерних досліджень НАН України члена-кореспондента НАН України **Коломійця Володимира Михайловича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога — засновника провідної наукової школи та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі теорії атомного ядра;

- трудовий колектив Харківського державного університету харчування і торгівлі за активну роботу з творчої інтеграції вищої школи і науки, вагомі заслуги у вихованні висококваліфікованих фахівців для переробної і харчової промисловості та з нагоди 50-річчя від дня заснування університету;

- співробітників Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України — начальника відділу кадрів **Білоусенко Клавдію Адамівну**; інженера **Краснохода Вячеслава Миколайовича**; завідувача відділу, доктора хімічних наук **Манорика Петра Андрійовича**; почесного директора, академіка НАН України **Походенка Віталія Дмитровича**; завідувача відділу, члена-кореспондента НАН України **Стрижака Петра Євгеновича** — за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- провідного фахівця з питань цивільного захисту Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України **Ганіна Анатолія Дмитровича** за багатолітню сумлінну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності та відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків;

- головного технолога Фізико-технологічного інституту металів і сплавів НАН України **Синьова Василя Миколайовича** за багатолітню сумлінну високопрофесійну працю та особистий внесок у розроблення і впровадження у виробництво новітніх технологій одержання високоякісних литих виробів широкого спектра застосування;

- старшого наукового співробітника Державної установи «Інститут еволюційної екології Національної академії наук України» кандидата біологічних наук **Гродзинську Ганну Андріївну** за багатолітню плідну працю вченого-біолога, вагомі здобутки у професійній діяльності та особистий внесок у справу охорони навколишнього середовища;

- ученого секретаря Інституту історії України НАН України доктора історичних наук, професора **Рубльова Олександра Сергійовича** за багатолітню плідну творчу працю, особисті здобутки у науково-організаційній діяльності та вагомий внесок у розвиток вітчизняної історичної науки;

- співробітників Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України — старшого наукового співробітника, кандидата хімічних наук **Власенко Ніну Василівну**; головного бухгалтера **Дівінську Анжеліку Володимирівну**; старшого наукового співробітника, кандидата хімічних наук **Капрана Андрія Юрійовича**; старшого наукового співробітника, кандидата хімічних наук **Космамбетову Гульнару Радіївну**; старшого наукового співробітника, кандидата хімічних наук **Курися Ярослава Івановича**; відповідального секретаря редакції наукового журналу «Теоретическая и экспериментальная химия» **Посудієвську Марію Іванівну**; завідувача лабораторії, доктора хімічних наук **Строюка Олександра Леонідовича**; старшого наукового співробітника, кандидата хімічних наук **Трипольського Андрія Іккійовича** — за сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізичної хімії та з нагоди 90-річчя від дня заснування установи.

За матеріалами засідання підготувала О.О. МЕЛЕЖИК